અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.
DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

ભારતીય સંઘ અને અન્ય

વિરુદ્ધ

મેસર્સ અસાહી ઈન્ડિયા સેફ્ટી ગ્લાસ લિમિટેડ

(સિવિલ અપીલ નં. ૨૩૮૧/૨૦૦૫)

૦૭ મે, ૨૦૧૫

[એ. કે. સિક્કી અને આર. એફ. નરીમાન, ન્યાયમૂર્તિઓ]

કેન્દ્રીય આબકારી નિયમો, ૧૯૪૪ – નિયમ ૫૭–એ – માલસામગ્રી પર મોડવેટ ક્રેડિટ – જ્યારે માલસામગ્રી–કાચો માલ દોષયુક્ત જણાય ત્યારે તેનો ઈનકાર – મોટરવાહનો માટેના કાચ બનાવતી અસ્કયામતધારક કંપની કાચા માલ તરીકે ફ્લોટ ગ્લાસનો ઉપયોગ કરતી હતી – અસ્કયામતધારકે કાચા માલ પર ચૂકવેલી ડ્યુટીની મોડવેટ ક્રેડિટના દાવાનો લાભ લીધો – વિંભાગ દ્વારા ઈનકાર કરવામા આવ્યો કારણ કે માલસામગ્રી મૂળભૂત રીતે જ દોષયુક્ત હતી અને તેનો અંતિમ ઉત્પાદન માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો

– વિભાગ દ્વારા ડ્યુટી પરત મેળવવાની માંગણી – સેટલમેન્ટ કમિશને ઠરાવ્યું કે તૂટેલા/દોષયુક્ત જણાયેલા ફ્લોટ ગ્લાસ સિવાય, કાચના કેટલાક ભાગો પણ દોષયુક્ત જણાયા હતા અને તેનો અંતિમ ઉત્પાદન માટે ઉપયોગ કરાયો ન હતો – અસ્કયામતધારકને મેળવેલી મોડવેટ ક્રેડિટ સત્તાધિકારીઓને પરત ચૂકવવાનો નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો – જો કે, હાઇકોર્ટે આ બાબતની નવેસરથી વિચારણા કરવા માટે કેસ સેટલમેન્ટ કમિશનને પરત મોકલ્યો – અપીલ પર, કોર્ટે ઠેરવેલ કે: હાઇકોર્ટે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા નોંધવામાં આવેલા હકીકતના પાસાઓમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કર્યો નથી – હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું કે પંચે કાયદાના ખોટા સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને ભૂલ કરી છે, જેમાં ઉત્પાદન પ્રક્રિયા શરૂ થયા પછી ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલા ફ્લોટ ગ્લાસને પણ વેડફાયેલી માલસામગ્રી તરીકે ગણવામાં આવી અને તેવા ભૂલભરેલા તારણ પર પહોંચ્યું કે કોઈ ચોક્કસ ફ્લોટ ગ્લાસ શીટના તે ભાગના સંબંધમાં મોડવેટનો દાવો કરી શકાય નહીં – હાઇકોર્ટે કાયદાની સાચી સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરી જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશને કાયદાની દ્રષ્ટિએ ભૂલ કરી હતી – હાઇકોર્ટે બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ તેની હકુમતની અંદર રહીને કામ કર્યું અને બાબત પરત મોકલી – સેટલમેન્ટ કમિશને હાઇકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાની શરતો અનુસાર અસ્કયામતધારકની અરજીનો નિર્ણય કરવાનો રહેશે.

યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ આઈએનડી. સ્વિફ્ટ લેબોરેટરીઝ લિમિટેડ ૨૦૧૧ (૨) એસ.સી.આર. ૧૦૮૭ : ૨૦૧૧ (૪)

એસ.સી.સી. ૬૩૫; કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન સ્ટેટ કેમિકલ વર્ક્સ ૧૯૯૧ (૫૫) ઈ.એલ.ટી. ૪૪૪ એસ.સી.; જે.કે. કોટન મિલ્સ વિરુદ્ધ એસ.ટી. ઓફિસર ૧૯૬૫ (૧) એસ.સી.આર. ૯૦૦; સ્ટાન્ડર્ડ ફાયરવર્ક્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ૧૯૮૭ (૨૮) ઈ.એલ.ટી. ૫૬ (એસ.સી.); જ્યોતેન્દ્રસિંહજી વિરુદ્ધ એસ.આઈ. ત્રિપાઠી અને અન્ય (૨૦૧ આઈટીઆર ૬૧૧) – નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

કેસ લો સંદર્ભ

૨૦૧૧ (૨) એસ.સી.આર. ૧૦૮૭	સંદર્ભ લેવાયો	પેરા ૭
૧૯૯૧ (૫૫) ઈ.એલ.ટી. ૪૪૪ એસ.સી.	સંદર્ભ લેવાયો	પેરા ૧૦
૧૯૬૫ (૧) એસ.સી.આર. ૯૦૦	સંદર્ભ લેવાયો	પેરા ૧૧
૧૯૮૭ (૨૮) ઈ.એલ.ટી. ૫૬ (એસ.સી.)	સંદર્ભ લેવાયો	પેરા ૧૧
(૨૦૧ આઈટીઆર ૬૧૧)	સંદર્ભ લેવાયો	પેરા ૧૩

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ડિક્શન :

સિવિલ અપીલ નં. ૨૩૮૧/૨૦૦૫.

સી.ડબલ્યુ.પી. નં. ૬૬૯૨/૨૦૦૨ માં દિલ્હી હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના તારીખ ૧૦.૦૯.૨૦૦૪ ના ચુકાદા અને હુકમ પરથી.

અપીલકર્તાઓ વતી યશાંક અધ્યારુ, બી. સુનીતા રાની, રિતેશ કુમાર, શ્વેતા ગર્ગ, બી. કૃષ્ણા પ્રસાદ.

સામાવાળા વતી વી. લક્ષ્મી કુમારન, એમ.પી. દેવનાથ, વિવેક શર્મા, એલ. અરણાયા, આદિત્ય ભટ્ટાચાર્ય, આર. રામચંદ્રન, હેમંત બજાજ, આનંદ કે.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ એ. કે. સિક્રી દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. સામાવાળા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ ટેરિફ એક્ટ, ૧૯૮૫ ની પ્રથમ અનુસૂચિના ક્રમશઃ પ્રકરણ મથાળા ૭૦૦૪.૧૦ અને ૭૦૦૪.૨૦ હેઠળ આવતા મોટરવાહનો માટે ટફન્ડ (ટેમ્પર્ડ) અને લેમિનેટેડ સેફ્ટી ગ્લાસના ઉત્પાદનમાં રોકાયેલા છે. ઉપરોક્ત પ્રકારના કાચના ઉત્પાદન માટે, સામાવાળા ફ્લોટ ગ્લાસનો સપ્લાય કરતા રહ્યા છે જે સામાવાળાના ઉત્પાદનનો મુખ્ય કાચો માલ છે. તેના પર સામાવાળા સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ રૂલ્સ, ૧૯૪૪ (જે હવે પછી 'નિયમો' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ના નિયમ ૫૭–એ હેઠળ ઉપરોક્ત કાચા માલ પર ચૂકવેલ ડ્યુટીની મોડવેટ ક્રેડિટના દાવાનો લાભ પણ લઈ રહ્યા છે.

૨. વિભાગ દ્વારા સામાવાળાને તારીખ ૦૧/૦૯/૨૦૦૨, ૧૪/૧૨/૨૦૦૦ અને ૨૯/૦૬/૨૦૦૧ ના રોજ કારણ દર્શાવો નોટિસો જારી કરવામાં આવી હતી, જેમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે સામાવાળાએ એવી માલસામગ્રીની મોડવેટ ક્રેડિટ મેળવી છે જે મૂળભૂત રીતે દોષયુક્ત હતી અને તેનો ઉપયોગ 'અંતિમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં અથવા તેના સંબંધમાં'

થયો ન હતો કે ઉપયોગ કરવા યોગ્ય ન હતી. આ કારણ દર્શાવો નોટિસોમાં, ઉપરોક્ત આધારે વિભાગે અનુક્રમે રૂ. ૩,૬૩,૭૯,૪૮૩/–, રૂ. ૨૨,૫૭,૩૫૩/– અને રૂ. ૨૮,૫૩,૮૭૫/– ની રકમમાં ડ્યુટી પરત માંગી હતી. સામાવાળાએ સદર કારણ દર્શાવો નોટિસોનો જવાબ આપ્યો હતો.

૩. તે જ સમયે સામાવાળાએ કારણ દર્શાવો નોટિસોના સંબંધમાં કેસના પતાવટ માટે અધિનિયમની કલમ ૩૨–ઈ હેઠળ સેટલમેન્ટ કમિશનનો પણ સંપર્ક કર્યો હતો. સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરાયેલ પતાવટ માટેની અરજીમાં, સામાવાળાએ એ હદ સુધી સ્વીકૃતિ આપી હતી કે તેણે પેકેજ્ડ સ્વરૂપમાં ફ્લોટ ગ્લાસ મેળવ્યો હતો અને લાકડાના બોક્સ ખોલવા પર, કેટલાક ફ્લોટ ગ્લાસ તૂટેલા જણાયા હતા અને ઉત્પાદન પ્રક્રિયા હાથ ધરતી વખતે તેનો માલસામગ્રી તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો. તે આધારે સામાવાળા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે ઉપરોક્ત દોષયુક્ત ફ્લોટ ગ્લાસ પર મેળવેલી મોડવેટ ક્રેડિટ રિવર્સ કરવાની રહેશે. તે મુજબ, સામાવાળા રૂ. ૫૬,૩૯,૩૭૦/– ની રકમ પરત ચૂકવવા સંમત થયા હતા.

૪. સેટલમેન્ટ કમિશને આ મુદ્દાની ઊંડાણપૂર્વક તપાસ કરી. પંચે શોધી કાઢ્યું કે લાકડાના બોક્સ ખોલવા પર જે કાચ તૂટેલા/દોષયુક્ત જણાયા હતા તે સિવાય, અન્ય કેટલાક ફ્લોટ ગ્લાસ પણ હતા જેનો ઉત્પાદન પ્રક્રિયામાં ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. તે પ્રક્રિયા દરમિયાન, સદર કાચના કેટલાક ભાગો પણ

દોષયુક્ત જણાયા હતા અને અંતિમ ઉત્પાદન માટે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો ન હતો. સેટલમેન્ટ કમિશનના મતે, સામાવાળા દ્વારા મેળવેલી મોડવેટ ક્રેડિટ સામાવાળા દ્વારા સત્તાવાળાઓને રિવર્સ/પરત ચૂકવવાની રહેશે. આ રીતે, સેટલમેન્ટ કમિશન રૂ. ૪,૦૩,૭૭,૬૯૫/– ના આંકડા પર પહોંચ્યું અને સદર કારણ દર્શાવો નોટિસના સમાધાન પેટે બાકી રહેલી રૂ. ૩,૪૭,૩૮,૩૨૫/– ની રકમ ચૂકવવા સામાવાળાને નિર્દેશ આપ્યો.

૫. અહીં એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ હોઈ શકે છે કે સામાવાળાએ સદર પંચ સમક્ષ સુનાવણી દરમિયાન સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા ઉપરોક્ત અભિગમ સામે એવો બચાવ રજૂ કરીને વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે એકવાર ફ્લોટ ગ્લાસનો ઉપયોગ ઉત્પાદન માટે કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનાથી ઉત્પાદન પ્રક્રિયા શરૂ થઈ ગઈ હતી, ત્યાર પછી, જો કાચની લાંબી શીટના કોઈ ભાગ પર કોઈ છુપી ખામી જણાય અને તેનો સદર ભાગ કાઢી નાખવો પડ્યો હોય, તો તે એવો કેસ ન હતો જ્યાં કાચની આખી શીટનો ઉપયોગ માલસામગ્રી તરીકે થયો ન હોય કારણ કે કાચના બાકીના ભાગનો વાસ્તવમાં ઉપયોગ થયો હતો. સામાવાળાની આ દલીલ સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી ન હતી જેના પરિણામે ઉપર જણાવેલ રીતે આદેશો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા.

૬. સેટલમેન્ટ કમિશનના ઉપરોક્ત અભિગમથી નારાજ થઈને, સામાવાળાએ દિલ્હી હાઇકોર્ટમાં ડબલ્યુ.પી. (સી) નંબર ૬૬૯૨/૨૦૦૨

દાખલ કરી, જેમાં સદર અભિગમને કાયદાકીય રીતે ભૂલભરેલો ગણાવી પડકાર્યો અને તે આધારે સેટલમેન્ટ કમિશનના હુકમને પડકાર્યો હતો. હાઇકોર્ટે અહીંના સામાવાળાની દલીલ સ્વીકારી લીધી છે અને કાયદાકીય સ્થિતિ સ્પષ્ટ કર્યા પછી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં હાઇકોર્ટ દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા કાયદાકીય સિદ્ધાંતના પ્રકાશમાં આ બાબત પર નવેસરથી વિચારણા કરવા માટે કેસ સેટલમેન્ટ કમિશનને પરત મોકલ્યો છે.

૭. ઉપરોક્ત હુકમ વિરુદ્ધ વિભાગ દ્વારા દાખલ કરાયેલી વર્તમાન અપીલમાં, વિભાગની મુખ્ય દલીલ એ છે કે એકવાર સેટલમેન્ટ કમિશને અધિનિયમની કલમ ૩૨–ઈ હેઠળ હુકમ પસાર કરી દીધો હોય, તો બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ તેની અસાધારણ હકુમતનો ઉપયોગ કરીને હાઇકોર્ટ પાસે તેમાં છેડછાડ કરવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નહોતો. શ્રી યશાંક અધ્યારુ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી વિભાગની દલીલ એવી છે કે હાઇકોર્ટે જાણે કે તે સેટલમેન્ટ કમિશનના હુકમ સામે અપીલ સાંભળી રહી હોય તેમ આ બાબતની નવેસરથી તપાસ કરીને પોતાની હકુમતની મર્યાદા ઓળંગી છે, જે સ્પષ્ટપણે અસ્વીકાર્ય હતું.

૮. આ દલીલના સમર્થનમાં વિદ્વાન વકીલે <u>યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય વિરુદ્ધ આઈએનડી. સ્વિફ્ટ લેબોરેટરીઝ લિમિટેડ</u> ૨૦૧૧ (૪) એસ.સી.સી. ૬૩૫ ના આ કોર્ટના ચુકાદાનો સંદર્ભ આપ્યો છે જ્યાં સેટલમેન્ટ

કમિશનની સત્તાઓ નીચે મુજબ દર્શાવવામાં આવી છે:

> "સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમમાં માત્ર ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકાય જો સદર હુકમ અધિનિયમની કોઈ પણ જોગવાઈઓથી વિપરીત હોવાનું જણાય. જ્યાં સુધી પંચ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા હકીકતના તારણો અથવા હકીકતના પ્રશ્નોનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી હાઇકોર્ટ અથવા સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા તેની ચકાસણી કરી શકાશે નહીં. પ્રસ્તુત કેસમાં સેટલમેન્ટ કમિશનનો હુકમ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે સદર હુકમ, ખાસ કરીને વાર્ષિક ૧૦% ના દરે સાદું વ્યાજ લાદવાના સંબંધમાં, નિયમ ૧૪ ની જોગવાઈઓ અનુસાર પસાર કરવામાં આવ્યો હતો પરંતુ હાઇકોર્ટે સદર નિયમનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું અને તે રીતે ભૂલભરેલા તારણ પર પહોંચી. જ્યાં સુધી રૂપિયા ૫૦ લાખ પરના વ્યાજ સંબંધિત બીજા મુદ્દાનો પ્રશ્ન છે, તે હકીકતલક્ષી મુદ્દો હોવાથી હાઇકોર્ટે રીટ હકુમતનો ઉપયોગ કરીને તેમાં પડવું જોઈતું ન હતું અને હાઇકોર્ટે સેટલમેન્ટ કમિશનના અભિપ્રાય સામે પોતાનો અભિપ્રાય બદલવો જોઈતો ન હતો જ્યારે તેને ગુણદોષ પર પડકારવામાં આવ્યો ન હતો."

૯. રેકોર્ડની ચકાસણી કર્યા પછી અને હાઇકોર્ટના હુકમનો અભ્યાસ કર્યા પછી, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની પ્રભાવશાળી રજૂઆતમાં કોઈ વજૂદ નથી કારણ કે તે તદ્દન ગેરસમજભરેલી છે. હાઇકોર્ટે

સેટલમેન્ટ કમિશને પોતાના ચુકાદામાં નોંધેલા હકીકતના પાસાઓમાં કોઈ છેડછાડ કરી નથી. તેનાથી વિપરિત, વાદગ્રસ્ત ચુકાદાનું વાંચન પૂરતા પ્રમાણમાં દર્શાવે છે કે હાઇકોર્ટે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા નોંધવામાં આવેલી હકીકતોને તેના મૂળ સ્વરૂપમાં સ્વીકારી છે અને તેમાં કોઈ ફેરફાર કર્યો નથી. વાદગ્રસ્ત ચુકાદાના પેરા ૧૫ માં સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા જ ઉલ્લેખિત તે બિનવિવાદાસ્પદ હકીકતો પુનઃઉલ્લેખિત કરવામાં આવી છે. આ પેરા નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "પંચના જણાવ્યા મુજબ પેરા ૧૧ અને ૧૨ માં બિનવિવાદાસ્પદ હકીકતો નીચે મુજબ છે:
>
> (૧) આ કેસમાં અરજદારની ફેક્ટરીમાં ટેમ્પર્ડ અને લેમિનેટેડ કાચના ઉત્પાદન માટેનો મુખ્ય કાચો માલ ફ્લોટ ગ્લાસ છે જે આ કેસમાં નિયમ ૫૭–એ હેઠળ પાત્ર માલસામગ્રી છે.
>
> (૨) ફ્લોટ ગ્લાસ (માલસામગ્રી) ને કટિંગ, માર્કિંગ, બ્રેકિંગ ઓફ, ગ્રાઇન્ડિંગ અને વોશિંગની પ્રક્રિયાને આધીન કર્યા પછી તેની તપાસના તબક્કે તેમાં જણાયેલી ખામીઓ સદર ફ્લોટ ગ્લાસના સપ્લાયર્સના છેડે ઉદ્ભવેલી ખામીઓ છે અને આવી ખામીઓ અરજદારની ફેક્ટરીમાં ફ્લોટ ગ્લાસને જે કોઈપણ પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર કરવામાં આવે છે તે દરમિયાન ઉદ્ભવી નથી.
>
> (૩) અરજદારે સંબંધિત સપ્લાયર્સ પર આવા દોષયુક્ત કાચ માટે દાવો

દાખલ કર્યો હતો અને સપ્લાયર્સે અરજદારને આવા દોષયુક્ત કાચની કિંમત પરત ચૂકવી આપી હતી. પરત ચૂકવવામાં આવેલી કિંમતમાં આવા ફ્લોટ ગ્લાસ પર ચૂકવાયેલી ડ્યુટીના અંશનો સમાવેશ થતો નથી.

(૪) મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા કરાયેલી ડ્યુટીની માંગણી માત્ર તે દોષયુક્ત ફ્લોટ ગ્લાસ પર લેવાયેલી ક્રેડિટ પૂરતી મર્યાદિત છે જેના માટે અરજદારને આવા દોષયુક્ત કાચના સપ્લાયર્સ દ્વારા વળતર ચૂકવવામાં આવ્યું છે. ડ્યુટીની માંગણીમાં લેમિનેશન પર ટફનિંગ, ટેમ્પરિંગની પ્રક્રિયા દરમિયાન જણાયેલી તૂટફૂટ કે ખામીઓનો સમાવેશ થતો નથી.

(૫) મહેસૂલ વિભાગે અરજદાર દ્વારા તેમની અરજીઓમાં સ્વીકારવામાં આવેલી ડ્યુટીની રકમની સાચવણીની પુષ્ટિ કરી છે, સ્વીકૃત ડ્યુટીની રકમ માત્ર ત્યારે જ જણાયેલી ફ્લોટ ગ્લાસ (માલસામગ્રી) ની તૂટફૂટ પૂરતી મર્યાદિત છે જ્યારે અરજદારની ફેક્ટરીમાં તેને સમાવતા લાકડાના બોક્સ ખોલવામાં આવે છે."

પંચે પેરા ૧૨ માં વધુમાં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:–

"૧૨. અરજદારનો દાવો એ દલીલ પર કેન્દ્રિત છે કે મોટરવાહનોમાં ઉપયોગ માટે ફ્લોટ ગ્લાસની યોગ્યતા માત્ર ત્યારે જ શોધી શકાય છે જ્યારે તે કટિંગ, માર્કિંગ, બ્રેક ઓફ, ગ્રાઇન્ડિંગ અને વોશિંગની ફરજિયાત પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર થઈ ચૂક્યો હોય, કે ટફન્ડ અને લેમિનેટેડ કાચના

ઉત્પાદન માટેની ઉત્પાદન પ્રક્રિયા ફ્લોટ ગ્લાસને ફ્લોટ ટેબલ પર મૂકતાંની સાથે જ અને ઉપરોક્ત પ્રક્રિયાઓને આધીન થતાંની સાથે જ શરૂ થાય છે અને આ પ્રક્રિયાઓ તેમના અંતિમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનની પ્રક્રિયા માટે ફરજિયાત અને અભિન્ન છે. મહેસૂલ વિભાગે અરજદારના આ દાવાને પડકાર્યો છે. અરજદારે તેમની દલીલના સમર્થનમાં અસાહી ગ્લાસ લિમિટેડ, જાપાનના પ્રોડક્શન મેન્યુઅલ પર આધાર રાખ્યો છે કે સમગ્ર વિશ્વમાં તેમની મૂળ કંપની દ્વારા અપનાવવામાં આવતી ઉત્પાદન પ્રક્રિયા આ જ છે."

૧૦. ઉપરોક્ત હકીકતો પર પંચના અભિગમ અંગે વાદગ્રસ્ત ચુકાદાના પેરા ૧૬ માં ટિપ્પણી કરવામાં આવી છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૧૬. પેરા ૧૩ માં, પંચે "અંતિમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં ઉપયોગમાં લેવાયેલ" અને "અંતિમ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં અથવા તેના સંબંધમાં ઉપયોગમાં લેવાતી માલસામગ્રી" પદપ્રયોગો પર વિચાર કર્યો કે આનું વ્યાપક અર્થઘટન કરવાનું રહેશે જેવું કે સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું છે. આશ્ચર્યજનક રીતે, પંચે એમ કહીને આગળ વધ્યું કે "જો કે, આ કેસમાં મુખ્ય પ્રશ્ન એ નક્કી કરવાનો છે કે શું ફ્લોટ ગ્લાસ (માલસામગ્રી) ને અરજદારની પાત્ર માલસામગ્રી કહી શકાય જ્યારે તે સપ્લાયરના છેડે જ દોષયુક્ત હતી અને તે મુજબ તૈયાર માલના ઉત્પાદનમાં તેનો ઉપયોગ

થઈ શક્યો ન હોત. જેવું કે અમે અગાઉ અવલોકન કર્યું છે, એ વિવાદમાં નથી કે ખામીઓ સપ્લાયર્સના છેડે ફ્લોટ ગ્લાસમાં હોઈ શકે છે અને તે જ કારણ છે કે સપ્લાયર્સ આવા દોષયુક્ત માલની કિંમત અરજદારને પરત ચૂકવવા સંમત થયા હતા. આ સ્થિતિ હોવાને કારણે, અમારા મતે, અરજદારે ફ્લોટ ગ્લાસને કેટલીક પ્રક્રિયાઓને આધીન કર્યા પછી તપાસના તબક્કે આવી ખામી ઓળખી કાઢી હતી. ભલે આ પૂર્વ–પ્રક્રિયાઓને તૈયાર કાચના ઉત્પાદન માટે અભિન્ન માનવામાં આવે, તેમ છતાં હકીકત એ રહે છે કે ફ્લોટ ગ્લાસની માલસામગ્રી તેમાં રહેલી આંતરિક ખામીને કારણે અંતિમ ઉત્પાદનના ઉત્પાદનમાં અથવા તેના સંબંધમાં ઉપયોગમાં લઈ શકાઈ ન હોત. એ પણ નોંધવું જોઈએ કે આ ખામીઓ તપાસના તબક્કે પ્રકાશના સ્ત્રોત સામે નરી આંખે ઓળખવામાં આવે છે અને આ અરજદારની ફેક્ટરીમાં માલની પ્રાપ્તિ પછી અને તેને કટિંગ, માર્કિંગ, બ્રેકિંગ ઓફ, ગ્રાઇન્ડિંગ વગેરેની વિવિધ પ્રક્રિયાઓને આધીન કર્યા પહેલાં પણ થઈ શક્યું હોત. એ પણ વિવાદમાં નથી કે ઇનપુટ ફ્લોટ ગ્લાસ તેને જે પૂર્વ–પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર કરવામાં આવે છે તેમાંથી કોઈપણ પ્રક્રિયા દરમિયાન ઉદ્ભવેલી કોઈ ખામીને કારણે નકારવામાં આવતો નથી. આ સ્થિતિને જોતાં, ટ્રિબ્યુનલના નીચેના ચુકાદાઓ પર અરજદાર દ્વારા મૂકવામાં આવેલો આધાર સુસંગત જણાતો નથી."

૧૧. તે આધાર પર હાઇકોર્ટે એવું તારણ કાઢ્યું છે કે પંચે કાયદાના ખોટા સિદ્ધાંતને લાગુ કરીને ભૂલ કરી છે, જેમાં ઉત્પાદન પ્રક્રિયા શરૂ થયા પછી ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાયેલા ફ્લોટ ગ્લાસને પણ વેડફાયેલી માલસામગ્રી તરીકે ગણવામાં આવી અને તેવા ભૂલભરેલા તારણ પર પહોંચ્યું કે કોઈ ચોક્કસ ફ્લોટ ગ્લાસ શીટના તે ભાગના સંબંધમાં મોડવેટનો દાવો કરી શકાય નહીં. આ અભિપ્રાય રચતી વખતે હાઇકોર્ટે કલેક્ટર ઓફ સેન્ટ્રલ એક્સાઈઝ વિરુદ્ધ રાજસ્થાન સ્ટેટ કેમિકલ વર્ક્સ ૧૯૯૧ (૫૫) ઈ.એલ.ટી. ૪૪૪ એસ.સી. ના કેસમાં આ કોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો જેમાં આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે ઉત્પાદન પ્રક્રિયા ક્યારે શરૂ થાય છે. આ બાબતને યોગ્ય રીતે સમજવા માટે સદર ચુકાદાનો અંતિમ ભાગ, જે હાઇકોર્ટ દ્વારા ટાંકવામાં આવ્યો છે, તે અહીં પુનઃઉલ્લેખિત કરવામાં આવે છે:

> "ઉત્પાદનમાં આ રીતે પ્રક્રિયાઓની શ્રેણી સામેલ છે. ઉત્પાદનમાં અથવા ઉત્પાદનના સંબંધમાં પ્રક્રિયાનો અર્થ માત્ર ઉત્પાદન જ નથી પરંતુ વિવિધ તબક્કાઓ પણ છે જેમાંથી કાચા માલને વિવિધ ક્રિયાઓ દ્વારા ફેરફારને આધીન કરવામાં આવે છે. આ વિવિધ પ્રક્રિયાઓની સંચિત અસર છે જેને કાચો માલ આધીન થાય છે, જેનાથી ઉત્પાદિત ઉત્પાદન બહાર આવે છે. તેથી, આવા ઉત્પાદન તરફનું દરેક પગલું ઉત્પાદનના સંબંધમાં એક પ્રક્રિયા હશે. જ્યાં કોઈ ચોક્કસ પ્રક્રિયા માલના અંતિમ ઉત્પાદન સાથે એટલી અભિન્ન રીતે જોડાયેલી હોય કે તે પ્રક્રિયા વિના માલનું ઉત્પાદન

અથવા પ્રક્રિયા અશક્ય અથવા વ્યાપારી રીતે બિન–વ્યવહારુ હોય, તો તે પ્રક્રિયા ઉત્પાદનના સંબંધમાં એક પ્રક્રિયા છે."

૧૨. હાઇકોર્ટે આ કોર્ટના અન્ય બે ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો છે, એટલે કે, જે.કે. કોટન મિલ્સ વિરુદ્ધ એસ.ટી. ઓફિસર [૧૯૬૫ (૧) એસ.સી.આર. ૯૦૦] અને સ્ટાન્ડર્ડ ફાયરવર્ક્સ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વિરુદ્ધ કલેક્ટર ૧૯૮૭ (૨૮) ઈ.એલ.ટી. ૫૬ (એસ.સી.) જે રાજસ્થાન સ્ટેટ કેમિકલ વર્ક્સ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં નોંધ્યા મુજબ સમાન સિદ્ધાંત પ્રતિપાદિત કરે છે.

૧૩. આ પ્રક્રિયામાં, હાઇકોર્ટે નિયમોના નિયમ ૫૭–ડી અને નિયમ ૫૭–એ (૪) નું પણ અર્થઘટન કર્યું છે. અહીં એ ઉલ્લેખ કરવો પ્રસ્તુત રહેશે કે હાઇકોર્ટ દ્વારા જણાવવામાં આવેલી ઉપરોક્ત કાયદાકીય સ્થિતિને અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા ખોટી સાબિત કરી શકાઈ નથી.

૧૪. ઉપરોક્ત બાબતો પરથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે હાઇકોર્ટે સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા નોંધવામાં આવેલી હકીકતોમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ કર્યો નથી. તેનાથી વિપરિત, ઉપર નોંધેલી હકીકતો બિનવિવાદાસ્પદ રહી છે. તે હકીકતો પર હાઇકોર્ટે માત્ર સાચી કાયદાકીય સ્થિતિ જણાવી છે જ્યાં સેટલમેન્ટ કમિશને કાયદાની દ્રષ્ટિએ ભૂલ કરી હતી. આમ, હાઇકોર્ટે સ્વીકૃત હકીકતો પર કાયદાના સાચા સિદ્ધાંતને જ લાગુ કર્યો છે. અમારા મતે, બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ પોતાની હકુમતનો ઉપયોગ કરતી વખતે આ હાઇકોર્ટની સત્તાઓની અંદર જ હતું.

હાઇકોર્ટ દ્વારા આવી રીતે કેસ પરત મોકલવાનું જ્યોતેન્દ્રસિંહજી વિરુદ્ધ એસ.આઈ. ત્રિપાઠી અને અન્ય (૨૦૧ આઈટીઆર ૬૧૧) માં માન્ય રાખવામાં આવ્યું છે, જે આવકવેરા અધિનિયમની કલમ ૨૪૫-(ડી)(૪) હેઠળ સેટલમેન્ટ કમિશનની સત્તાઓ સંબંધિત હતું. કાયદાનો સિદ્ધાંત સમાન રહે છે અને તે કેન્દ્રીય આબકારી અધિનિયમ હેઠળ સેટલમેન્ટ કમિશન દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમોના કેસમાં પણ લાગુ કરી શકાય છે.

૧૫. ઉપર જણાવેલા કારણોસર, અમારા મતે પ્રસ્તુત અપીલ કોઈપણ ગુણદોષ વગરની છે અને તે મુજબ ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૧૬. અમે હવે સેટલમેન્ટ કમિશનને હાઇકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ચુકાદાની શરતો અનુસાર સામાવાળા/અસ્કયામતધારકની અરજી હાથ પર લેવા અને તેનો શક્ય તેટલી વહેલી તકે અને પ્રાધાન્યરૂપે આજથી છ મહિનાની અંદર નિર્ણય કરવા નિર્દેશ આપીએ છીએ.

અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.
DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for

the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.